

Zgodnie z „Zasadami programowania...” za „obszar zdegradowany mogą być uznane te jednostki strukturalne, w których co najmniej 2 z 4 wybranych wskaźników przyjmują wartości mniej korzystne od średnich wartości dla gminy. Przynajmniej jednym ze wskaźników przyjmujących wartość mniej korzystną od średniej wartości dla gminy musi być wskaźnik ze sfery społecznej i przynajmniej jednym ze wskaźników przyjmujących wartość mniej korzystną od średniej wartości dla gminy musi być wskaźnik spoza sfery społecznej”.

Zgodnie z powyższym zapisem 2 z 4 wskaźników przyjmujących wartości mniej korzystne od średnich wartości dla gminy, w tym przynajmniej jeden ze wskaźników przyjmuje wartość mniej korzystną od średniej wartości dla gminy jest ze sfery społecznej i spoza sfery społecznej, są dwie jednostki strukturalne: Centrum wraz z okolicami Jeziora Sępoleńskiego oraz Obszar domków jednorodzinnych.

3.2 Obszar zdegradowany – obszar wiejski

Delimitacja obszaru zdegradowanego przeprowadzona została na podstawie metody mieszanej dla obszaru wiejskiego (gminy miejsko-wiejskie, w których miasto koncentruje więcej niż 30% ludności gminy). Do wyznaczenia obszaru zdegradowanego wykorzystane zostały trzy wskaźniki pochodzące z listy wskaźników dla ujawnienia stanu kryzysowego dla obszarów wiejskich (udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze; udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze; udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na danym obszarze) oraz jeden wskaźnik autorski, który został skonsultowany z ekspertami Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego w Toruniu (udział budynków i gospodarstw, w których istnieje potrzeba usunięcia azbestu w stosunku do ogółu budynków i gospodarstw¹⁹). Dane zbierane były z podziałem na sołectwa w gminie.

¹⁹ Sposób obliczenia wskaźnika autorskiego: Co roku istnieje obowiązek inwentarzu azbestu na terenie gminy. Każdy właściciel nieruchomości ma obowiązek składania informacji w zakresie stopnia inwentaryzacji obszaru, na którym znajdują się wyroby zawierające azbest. Właściciel nieruchomości zobowiązany jest do podania numeru działki, rodzaju zabudowy, ilości zinwentaryzowanego azbestu oraz jego stanu. Obowiązkiem właściciela jest dokonanie oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest i zawarcie tej oceny w zgłoszeniu. Na podstawie kart zgłoszeniowych określany jest stopień pilności usunięcia azbestu. Przy obliczaniu danych do wskaźnika porównano liczbę budynków z pokryciem azbestowym do liczby wszystkich budynków w gospodarstwie rolnym. Gdy uzyskana wartość przekroczyła połowę, gospodarstwo rolne zaliczone zostało jako „jednostka”.

Poniżej przedstawiona tabela przedstawia analizę mierników wskaźnikowych z podziałem na sołectwa.

Tabela 5 Analiza mierników wskaźnikowych w sołectwach – wyznaczanie obszaru zdegradowanego

Sołectwo	Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze	Sfera społeczna		Sfera środowiska	Liczba zjawisk kryzysowych w sferze społecznej	Liczba zjawisk kryzysowych w sferze środowiskowej	Przestrzeń zdegradowana	Obszar zdegradowany
		Udział ludności w wieku produkcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze	Udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na danym obszarze					
Dziechowo	0,00%	20,14%	23,33%	26,32%	1	0	X	NIE
Iłowo	11,00%	14,78%	40,00%	17,65%	2	0	X	NIE
Jazdowo	11,36%	18,18%	90,00%	43,75%	3	1	X	TAK
Kawle	7,19%	15,75%	13,11%	41,67%	1	1	X	NIE
Komierowo	13,04%	19,06%	32,79%	11,11%	3	0	X	NIE
Lutowo	6,92%	16,50%	30,19%	39,17%	2	1	X	TAK
Lutówko	8,63%	17,25%	41,43%	26,92%	2	1	X	TAK
Niechorz	8,74%	17,06%	28,43%	57,65%	1	1	X	NIE
Piasieczno	4,47%	14,34%	18,87%	24,51%	0	0	X	NIE
Radońsk	18,34%	17,03%	57,45%	53,19%	2	1	X	TAK
Sikorz	12,85%	12,50%	57,14%	50,72%	2	1	X	TAK
Skarpa	10,45%	16,79%	33,33%	13,33%	2	0	X	NIE
Świdwie	2,83%	15,86%	17,65%	38,24%	0	1	X	NIE
Teklanowo	14,85%	9,90%	29,63%	54,55%	1	1	X	NIE
Trzciany	7,84%	15,67%	27,78%	59,15%	1	1	X	NIE
Wałdowo	12,77%	13,22%	45,41%	56,59%	2	1	X	TAK
Wałdówko	16,46%	17,72%	27,50%	42,86%	1	1	X	NIE
Wilkowo	3,39%	19,21%	24,39%	66,67%	1	1	X	NIE
Wiśniewa	4,52%	11,86%	22,50%	65,00%	0	1	X	NIE
Wiśniewka	13,97%	14,71%	29,41%	34,29%	1	1	X	NIE
Włóscibórz	12,96%	18,29%	43,43%	52,27%	3	1	X	TAK
Wysoka Krajeńska	12,06%	17,73%	65,52%	51,61%	2	1	X	TAK
Zalesie	11,82%	17,24%	51,43%	41,86%	2	1	X	TAK
Zboże	14,60%	14,60%	29,33%	57,14%	1	1	X	NIE
Gmina Sępólno Krajeńskie	6,76%	17,79%	29,97%	26,36%	-	-	-	-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie uzyskanych danych.

Do obszaru zdegradowanego zaliczyć należy sołectwa, które spełniają dwa kryteria:

- Na terenie sołectwa występują min. 2 problemy społeczne mierzone wskaźnikami z listy wskaźników stanu kryzysowego na obszarach wiejskich i przyjmujących wartości mniej korzystane od średniej ich wartości dla gminy;
- Na terenie sołectwa znajdują się przestrzenie zdegradowane lub reprezentujące przynajmniej jedną ze sfer (spoza społecznej) cechujących się stanem kryzysowym.

Do obszarów zdegradowanych zaliczone zostały sołectwa, na terenie których zidentyfikowano występowanie trzech wskaźników, w tym min. dwóch pochodzących ze sfery społecznej i jeden ze sfery środowiskowej. Występowanie zjawisk kryzysowych odnotowano w dziewięciu następujących sołectwach:

- Jazdrowo,
- Lutowo,
- Lutówko,
- Radońsk,
- Sikorz,
- Wałdowo,
- Włóścibórz,
- Wysoka Krajeńska,
- Zalesie.

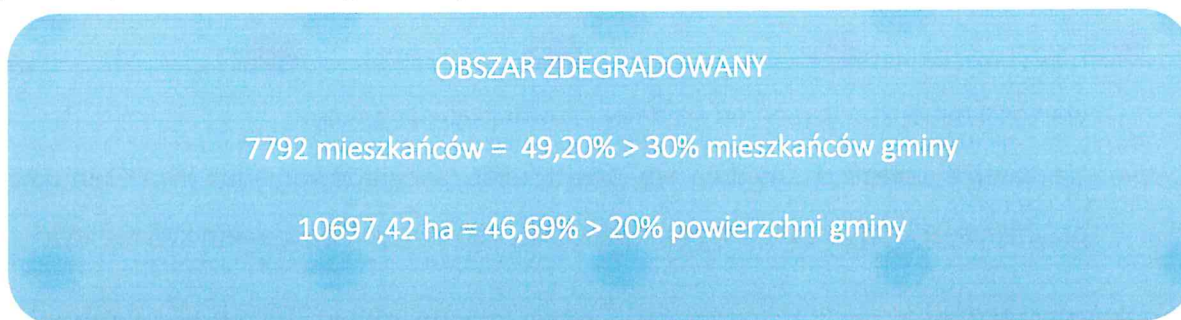
Obszar zdegradowany i w zajmuje więcej niż 30% ludności gminy i/lub 20% ogólnej powierzchni w gminie, co potwierdza poniższa tabela.

Tabela 6 Liczba ludności i powierzchnia obszaru zdegradowanego

Jednostka analityczna	Ludność	% ludności	Powierzchnia [ha]	% powierzchni
Centrum wraz z okolicami Jeziora Sępoleńskiego	2838	17,92	117,1	0,51
Obszar domków jednorodzinnych	2155	13,61	262,7	1,15
Jazdrowo	44	0,28	845,67	3,69
Lutowo	491	3,10	3544,99	15,47
Lutówko	313	1,98	483,96	2,11
Radońsk	229	1,45	849,85	3,71
Sikorz	288	1,82	922,28	4,03
Wałdowo	658	4,15	1314,97	5,74
Włóścibórz	432	2,73	1293,33	5,64
Wysoka Krajeńska	141	0,89	330,28	1,44
Zalesie	203	1,28	732,29	3,20
SUMA	7792	49,20	10697,42	46,69

Źródło: Opracowanie własne.

Rysunek 3 Wyliczenia dla obszaru zdegradowanego



Źródło: Opracowanie własne.

Zgodnie z „Zasadami programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020” dalszy etap wyznaczenia obszaru rewitalizacji zależy jest od zamierzonego celu rewitalizacji. Z zestawów kryteriów zaproponowanych w „Zasadach programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020” w odniesieniu do obszaru zdegradowanego lub jego części zdecydowano się na następujący kierunek działań rewitalizacyjnych:

Cel rewitalizacji: zwiększenie partycypacji w życiu społecznym dla społeczności w rejonach o wysokim uzależnieniu od świadczeń pomocy społecznej.

1. Miejscowość wykazuje wyższy od przeciętnej w gminie wskaźnik osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej lub miejscowość znajduje się wśród trzech miejscowości w gminie o największej bezwzględnej liczbie osób objętych sytuacją kryzysową.

Tabela 7 Obszar wiejski – wskaźnik osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem

SOŁECTWO	WSKAŹNIK OSÓB W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH KORZYSTAJĄCYCH ZE ŚRODOWISKOWEJ POMOCY SPOŁECZNEJ W LUDNOŚCI OGÓŁEM
Radońsk	18,34%
Włościbórz	12,96%
Sikorz	12,85%
Wałdowo	12,77%
Wysoka Krajeńska	12,06%
Zalesie	11,82%
Jazdrowo	11,36%

SOŁECTWO	WSKAŹNIK OSÓB W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH KORZYSTAJĄCYCH ZE ŚRODOWISKOWEJ POMOCY SPOŁECZNEJ W LUDNOŚCI OGÓŁEM
Lutówko	8,63%
Lutowo	6,92%
Średnia Gmina Sępólno Krajeńskie	6,76%

Źródło danych: Ośrodek Pomocy Społecznej w Sępólnie Krajeńskim (stan na 31.12.2015 r.) i Referat Inwestycji i Rozwoju Gospodarczego Urzędu Miejskiego w Sępólnie Krajeńskim (stan na 31.12.2015 r.).

Sołectwa, w których wskaźnik osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem przekracza średnią dla gminy, to:

- Radońsk,
- Włóścibórz,
- Sikorz,
- Wałdowo,
- Wysoka Krajeńska,
- Zalesie,
- Jazdrowo,
- Lutówko,
- Lutowo.

2. Lokalny samorząd może wykazać udokumentowane zainteresowanie prowadzeniem zajęć aktywizujących (np. przez sektor ngo).

Gmina Sępólno Krajeńskie co roku uchwałą przyjmuje „Program współpracy Gminy Sępólno Krajeńskie z organizacjami pozarządowymi w innych podmiotami prowadzącymi działalność użytku publicznego”. Ze sprawozdania z realizacji tego programu za rok 2016 wynika, że zainteresowanie organizacji pozarządowych prowadzeniem zajęć aktywizujących jest duże. W analizowanym roku najwięcej wspólnych przedsięwzięć (ngo i jednostki samorządu terytorialnego) dotyczyło rozwoju sportu - 68,72%; promocji zatrudnienia i aktywizacji zawodowej - 10,44%; pomocy społecznej, ochrony i promocji zdrowia - 5,38%; kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury, tradycji i dziedzictwa - 4,76%; upowszechnienia kultury fizycznej - 1,80%. W przypadku poszczególnych kategorii działalność na rzecz mieszkańców prowadziły:

- **Rozwój sportu:** Miejski Ludowy Klub Sportowy „KRAJNA” w Sępólnie Krajeńskim; Gminne Zrzeszenie „Ludowe Zespoły Sportowe”;

- Promocja zatrudnienia i aktywizacji zawodowej oraz pomoc społeczna, ochrona i promocja zdrowia, m.in.: Stowarzyszenie „Dorośli-Dzieciom” w Sępólnie Krajeńskim – „Prowadzenie Gminnego Centrum Informacji” oraz „Punkt konsultacyjno-profilaktyczny ds. przeciwdziałania narkomanii”; Stowarzyszenie Klub Abstynenta „JANTAR” w Sępólnie Krajeńskim – „Razem dla siebie – razem dla innych”;
- Kultura, sztuka, ochrona dóbr kultury, tradycji i dziedzictwa oraz ochrona i promocja zdrowia, m.in.: Stowarzyszenie „Dorośli-Dzieciom” – „Mamo Tato Tu Jestem” Szkoła Rodzenia III w Centrum Małego Dziecka i Rodziny, „Wieża Babel”; Stowarzyszenie „Duże Różowe Słońce” – „To...i Tamto, nauka na wiele sposobów” oraz „Dekoracje, inspiracje narodowe, regionalne i nie tylko...”; Stowarzyszenie Rozwoju Wsi „Kół Gospodyń Wiejskich i Kótek Rolniczych” gminy Sępólno Krajeńskie – X Spotkanie Sztuka Kulinarna i Kultura Ludowa Gmin Wojewódzka Kujawsko-Pomorskiego; Gminny Związek Rolników Kótek i Organizacji Rolniczych w Sępólnie Krajeńskim – „Święto Plonów”;
- Upowszechnienie kultury fizycznej oraz turystyki, krajoznawstwa i rekreacji, m.in.: Stowarzyszenie „Dorośli-Dzieciom” – „Nie ma cwaniaka, który nie wygrywa w zbijaka”; Uczniowski Klub Sportowy KALOSKAGATOS – „Turnieje siatkarskie”; Stowarzyszenie „Ze Zbożem Za Pan Brat” – Ze Zdrowiem Za Pan Brat 3MAJ formę ponad normę.

Gmina posiada zatem udokumentowane zainteresowanie prowadzeniem zajęć aktywizujących na terenie gminy, w tym obszarach wiejskich, m.in. przez sektor ngo.

4. Obszar rewitalizacji

Obszar rewitalizacji, obejmujący część lub całość obszaru zdegradowanego, musi cechować się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk. Może być podzielony na podobszary, które nie posiadają ze sobą wspólnych granic, jednak nie mogą obejmować terenów większych niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkałych przez 30% jej mieszkańców. Obszar zdegradowany w Gminie Sępólno Krajeńskie przekracza wspomniane progi, zatem nie może być w pełni zakwalifikowany jako obszar rewitalizacji.

Zgodnie z „Zasadami programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020” obszar rewitalizacji gminy wybrany został na podstawie metody mieszanej dla miasta i obszaru wiejskiego.

4.1 Obszar miejski

Centrum wraz z okolicami Jeziora Sępoleńskiego oraz Obszar domków jednorodzinnych stanowią obszar zdegradowany na obszarze miejskim. Wskazane obszary zamieszkuje łącznie 32,19% mieszkańców gminy oraz zajmuje 1,66% powierzchni gminy. Zgodnie z 6.4.3.1 pkt 8²⁰ „obszar zdegradowany gminy lub jego część mogą być uznane za obszar rewitalizacji jeśli łącznie nie przekraczają 20% powierzchni gminy i 30% ludności gminy, zgodnie z *Wytocznymi MR*. W przypadku gdyby tak wskazany obszar zdegradowany przekraczał wspomniane progi do obszaru rewitalizacji należy zaliczyć jednostki strukturalne według metody opisanej poniżej. W odniesieniu do tych jednostek strukturalnych, które zaliczono do obszaru zdegradowanego w oparciu o analizę wskaźników (pkt 3-4), należy przyjąć metodę wyboru tych jednostek strukturalnych, w których liczba wskaźników z wartościami mniej korzystnymi od średniej dla miasta jak największa. Wówczas w pierwszej kolejności wybrane zostałyby

²⁰ „Zasady programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020”, 18 stycznia 2017 r., Toruń.

jednostki strukturalne, w których w przypadku 4 wskaźników sytuacja jest mniej korzystna od średniej dla miasta (...).”²¹.

Przedstawione powyżej dane wskazują, że na obszarze Centrum wraz z okolicami Jeziora Sępoleńskiego występują zjawiska negatywne. 4 na 4 analizowane wskaźniki przyjmują wartości mniej korzystne od średnich wartości dla gminy. Na tym obszarze zidentyfikowano wysoki udział ludności w wieku poprodukcyjnym, osób bezrobotnych, dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny oraz problemu rur cementowo-azbestowych na danym obszarze do ogólnej długości rur wodociągowych na danym obszarze.

Na podstawie powyższych danych jednostką strukturalną wchodzącą w skład obszaru rewitalizacji jest Centrum wraz z okolicami Jeziora Sępoleńskiego.

4.2 Obszar wiejski

W celu zawężenia obszaru do rewitalizacji posłużono się zarówno wskazówkami z Urzędu Marszałkowskiego w Toruniu, jak i „Zasadami programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020”. Do rewitalizacji wskazano sołectwa wykazujące największą skalę stanu kryzysowego (mierzonej w pierwszym rzędzie liczbą problemów). Liczbowe zestawienie problemów przedstawia poniższa tabela:

Tabela 8 Zestawienie liczby problemów w sołectwach

Sołectwa	Liczba zjawisk kryzysowych (sfera społeczna + sfera środowiskowa)
Włocibórz	4
Jazdowo	4
Radońsk	3
Sikorz	3
Wałdowo	3
Wysoka Krajeńska	3
Zalesie	3
Lutówko	3
Lutowo	3

Źródło: Opracowanie własne.

²¹ „Zasady programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020”, 18 stycznia 2017 r., Toruń.

Zgodnie z powyższym największa skala stanu kryzysowego (mierzona liczbą zidentyfikowanych problemów) występuje na terenie sołectw:

1. Włóscibórz,
2. Jazdrowo.

Tabela 9 Zestawienie wskaźników użytych do wyznaczenia obszaru rewitalizacji

Jednostka strukturalna/sołectwo	Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze	Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze	Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze	Udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na danym obszarze	Długość rur azbestowo-cementowych na danym obszarze do ogólnej długości rur wodociągowych na danym obszarze	Udział budynków i gospodarstw, w których istnieje potrzeba usunięcia azbestu w stosunku do ogółu budynków i gospodarstw
Centrum wraz z okolicami Jeziora Sępoleńskiego	18,15%	11,82%	Nie dotyczy	31,85%	12,61%	Nie dotyczy
Włościbórz	18,29%	Nie dotyczy	12,96%	43,43%	Nie dotyczy	52,27%
Jazdrowo	18,18%	Nie dotyczy	11,36%	90,00%	Nie dotyczy	43,75%
Średnia dla gminy	17,79%	11,25%	6,76%	29,97%	11,60%	26,36%

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 10 Występowanie stanu kryzysowego na obszarze rewitalizacji

Jednostka strukturalna/sofectwo	Zjawisko starzenia się społeczeństwa	Problemy na rynku pracy	Niska samowystarczalność gospodarstw domowych	Niska samowystarczalność ekonomiczna rodziców	Występowanie rozwiązań technicznych zagrażających środowisku	Niska jakość środowiska naturalnego
Centrum wraz z okolicami Jeziora Sępoleńskiego	Stan kryzysowy	Stan kryzysowy	Nie dotyczy	Stan kryzysowy	Stan kryzysowy	Nie dotyczy
Włocibórz	Stan kryzysowy	Nie dotyczy	Stan kryzysowy	Stan kryzysowy	Nie dotyczy	Stan kryzysowy
Jazdrowo	Stan kryzysowy	Nie dotyczy	Stan kryzysowy	Stan kryzysowy	Nie dotyczy	Stan kryzysowy

Źródło: Opracowanie własne.



Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna



MINISTERSTWO
ROZWOJU

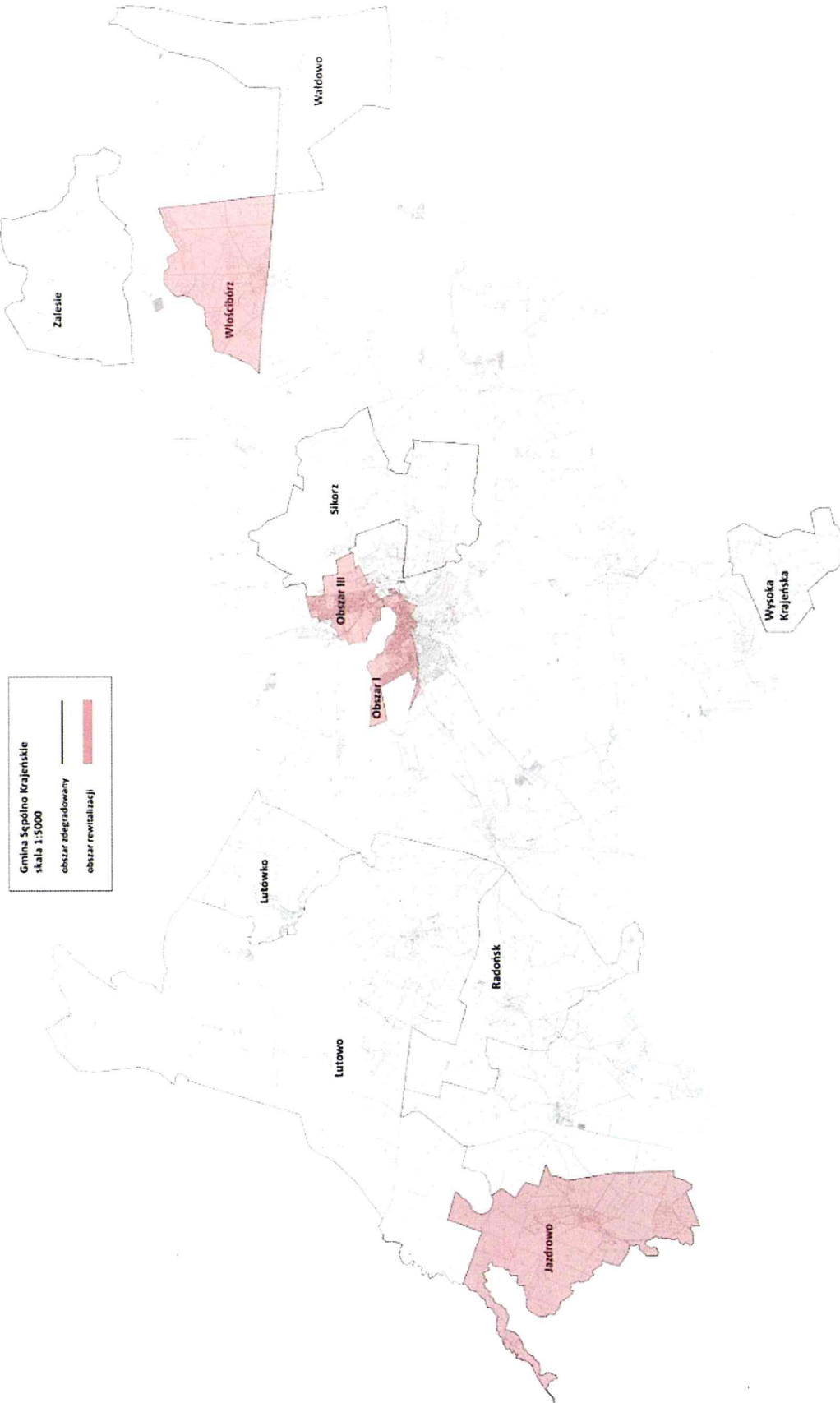


WOJEWÓDZTWO
KUJAWSKO-POMORSKIE



Unia Europejska
Fundusz Społeczności

Rysunek 4 Mapa poglądowa – obszar rewitalizacji na tle obszaru zdegradowanego w gminie Sępólno Krajeńskie



Źródło:

Opracowanie

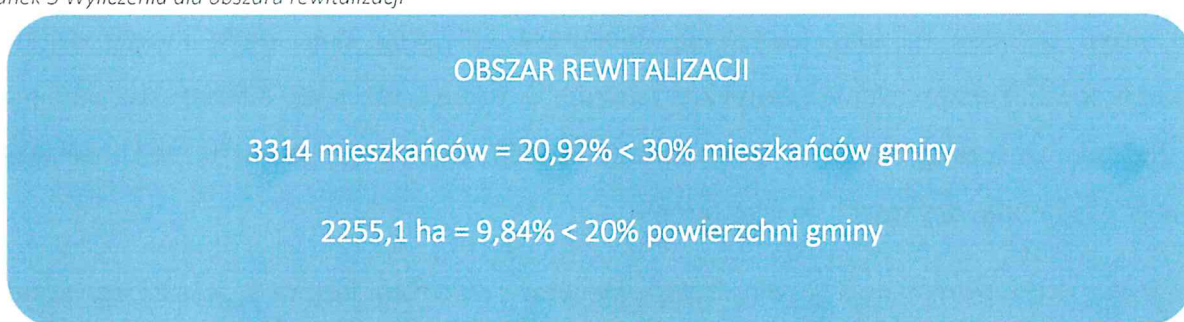
własne.

Tabela 11 Obszar rewitalizacji

Obszar	Ludność	% ludności	Powierzchnia [ha]	% powierzchni
Centrum wraz z okolicami Jeziora Sępoleńskiego	2838	17,91	117,1	0,51
Włocibórz	432	2,73	1292,33	5,64
Jazdrowo	44	0,28	845,67	3,69
SUMA	3314	20,92	2255,1	9,84

Źródło: Opracowanie własne.

Rysunek 5 Wyliczenia dla obszaru rewitalizacji



Źródło: Opracowanie własne.

5. Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji

5.1 Obszar 1: Centrum miasta Sępólno Krajeńskie wraz z okolicami Jeziora Sępoleńskiego

W Lokalnym Programie Rewitalizacji dla gminy Sępólno Krajeńskie przeprowadzono analizę 4 jednostek strukturalnych na terenie miasta. Jako obszar o najwyższym priorytecie określono teren centrum miasta Sępólno Krajeńskie wraz z okolicami Jeziora Sępoleńskiego. Wybrany obszar wyróżnia się spośród otaczającej tkanki miejskiej historyczną zabudową mieszkalną i różnorodnością funkcji o charakterze publicznym. Na jego terenie funkcjonuje: Urząd Miejski, Ośrodek Pomocy Społecznej, Biblioteka Publiczna oraz wiele innych instytucji publicznych. Występowanie zjawisk kryzysowych w sferze społecznej i infrastrukturalnej może stać się przyczyną utraty centrotwórczej funkcji wybranego obszaru, w konsekwencji pogłębiając stan degradacji na jego terenie.

Na obszar Centrum miasta Sępólno Krajeńskie wraz z okolicami Jeziora Sępoleńskiego składają się następujące ulice:

- Kisielewskiego,
- Sawickiej,
- Krasickiego,
- Orzeszkowej,
- Słoneczna,
- Wojska Polskiego,
- Zakątek,
- Turystyczna,
- Na Skarpie,
- Plażowa,
- Letniskowa,
- Kwiatowa,
- Wypoczynkowa,
- Wczasowa,
- Zielona,
- Sadowa,
- Polna,
- Jeziorna,
- Krzyżowa,
- Podgórna,
- Krótka,
- Hallera,
- Młyńska,
- Plac Wolności,
- Kościelna,
- Ratuszowa,
- Studzienna,
- Farna,
- Średnia,
- Boczna,
- Kościuszki,
- Wodna,
- Nowy Rynek.

Na obszarze wskazanym do rewitalizacji w mieście zdiagnozowano występowanie następujących problemów:

1. Wysoki udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze;
2. Wysoki udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na danym obszarze;
3. Niski udział budynków podłączonych do zbiorczej sieci ciepłowniczej względem ogółu budynków danego obszaru.

Wysoki odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze

Analizując przyczyny występowania stanu kryzysowego na obszarze miasta wymienić należy zróżnicowaną zabudowę miejską. Centrum wraz z okolicami Jeziora Sępoleńskiego składa się w przeważającej większości z historycznej zabudowy, której mieszkańcami są osoby starsze. Na obszarze tym znajduje się największa liczba budynków wybudowanych przed rokiem 1989. Młode osoby decydują się na osiedlanie w młodszych częściach miasta, gdzie znajdują się nowe, dostosowane do ich wymagań budynki wraz z równie dobrze rozwiniętą infrastrukturą (jak w przypadku obszarów centralnych).

Przedstawiając skutki dla procesu starzenia się społeczeństwa wymienić należy wieloaspektowy charakter zjawiska: w sferze ekonomii, opieki zdrowotnej, ale również relacji interpersonalnych i międzypokoleniowych. Wzrost odsetka osób w wieku poprodukcyjnym stanowi wyzwanie dla budżetu gminy, pojawia się bowiem potrzeba budowania oferty sprzyjających zdrowemu starzeniu się. Ponadto, większość osób starszych ma problem w nawiązywaniu nowych kontaktów z osobami z dalszego otoczenia, dlatego tak trudna jest aktywizacja seniorów i ich integracja z innymi środowiskami społecznymi.

Wysoki udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na danym obszarze

Na obszarze rewitalizacji zdiagnozowano problem wysokiego udziału dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny. Niewielki dochód rodziców powoduje, że dzieci z takich rodzin znacznie rzadziej korzystają z odpłatnej oferty sportowej czy kulturowej, a także z zajęć w z korekcyjno-kompensacyjnych.

Głównym skutkiem stanu kryzysowego jest zagrożenie występowania lub występowanie wykluczenia społecznego. Brak wystarczających środków finansowych, które pozwoliłyby na

rozwijanie pasji i hobby powodują, że dzieci odczuwają coraz większą izolację oraz dostrzegają różnicę między nimi a rówieśnikami. W niektórych przypadkach rodziców nie stać na zakup podręczników, czyli podstawowych materiałów edukacyjnych, czy sfinansowanie wycieczki szkolnej. Sfera materialna przekłada się także na psychologiczną i emocjonalną u dzieci: zaniżona samoocena, brak pewności siebie oraz wiary we własne możliwości.

Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze

Centrum miasta Sępólno Krajeńskie wraz z okolicami Jeziora Sępoleńskiego stanowi główny ośrodek administracyjny, na terenie którego funkcjonuje wiele podmiotów gospodarczych. Pomimo tego, na obszarze zdiagnozowano problem wysokiego udziału osób bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym. Mimo zlokalizowania w pobliżu Strefy Przemysłowej, mieszkańcy podobszaru zmagają się z problemem braku zatrudnienia. Wśród przyczyn takiego stanu rzeczy wyróżnić należy niezaradność życiową, niedostateczną liczbę miejsc pracy, trudności w odnalezieniu się w systemie wolnego rynku, brak ambicji, niską aktywność społeczno-zawodową czy też niski poziom wykształcenia i brak odpowiednich kompetencji czy umiejętności.

Głównym skutkiem stanu kryzysowego jest zagrożenie występowaniem lub występowanie wykluczenia społecznego. Bezrobocie wiąże się z brakiem wystarczających środków finansowych (ubóstwo) i w konsekwencji wpływa na niski status materialny i społeczny mieszkańców obszaru rewitalizacji. Niemożliwość zaspokojenia w pełni potrzeb materialnych wpływa na relacje wewnątrzrodzinne. Na skutek obniżenia poczucia własnej wartości, **występować mogą problemy** związane z przemocą w rodzinie czy uzależnieniem od alkoholu bądź środków psychoaktywnych.

Długość rur cementowo-azbestowych na danym obszarze do ogólnej długości rur wodociągowych na danym obszarze

Centrum miasta Sępólno Krajeńskie wraz z okolicami Jeziora Sępoleńskiego stanowi historyczną część miasta. Powoduje to problem z wymianą sieci wodociągowej na materiały nowszej generacji, w związku z czym wysoki udział instalacji wodociągowej stanowią rury cementowo-azbestowe. Azbest to grupa nieorganicznych minerałów, które posiadają zestaw cech, które **przyczyniły się** do rozpoczęcia wydobywania ich na skalę przemysłową (azbest

charakteryzuje się między innymi lekkością, sprężystością, wytrzymałością, mrozoodpornością i elastycznością).

Głównym skutkiem występowania wysokiego odsetka rur cementowo-azbestowych w ogólnej długości rur wodociągowych jest występowanie zagrożenia dla zdrowia i życia człowieka oraz negatywny wpływ na stan środowiska. Narażenie na pył azbestowy może być przyczyną występowania pylicy azbestowej, zmian opłucnowych czy raka oskrzela. Podejrzewa się, że azbest może być również przyczyną takich schorzeń jak nowotwory krtani, żołądka i jelit, trzustki, jajnika, czy chłoniaki²². Występowanie azbestu oraz nieumiejętne go usuwanie może być potencjalnie niekorzystne dla stanu powietrza atmosferycznego, wód powierzchniowych czy też gleb.

Lokalny potencjał

Potencjałem Centrum miasta Sępólno Krajeńskie wraz z okolicami Jeziora Sępoleńskiego jest funkcja centrotwórcza. Na jego terenie zlokalizowany jest Plac Wolności i Plac Przyjaźni. Jak wspomniano, na obszarze wskazanym do rewitalizacji funkcjonuje wiele instytucji publicznych, w tym m.in. Dom Kultury, Sąd Rejonowy czy placówki edukacyjne. Ponadto duża liczba punktów handlowo-usługowych świadczy o dobrej dostępności do podstawowych usług. Położenie jednostki wiąże się także z dogodną komunikacją i możliwościami przemieszczania się, zarówno w jej obrębie, jak i pomiędzy terenami ościennymi.

W obszarze rewitalizacji przy Centrum Aktywności Społecznej funkcjonuje także Uniwersytet Trzeciego Wieku, który cieszy się dużą popularnością. Wśród osób starszych dostrzega się zatem wzrost świadomości w zakresie dbania zarówno o swoje zdrowie, jak i potrzebę aktywnego starzenia się. Wskazuje to na konieczność podejmowania działań mających na celu włączanie seniorów w życie publiczne i kulturalne. Poza wskazanym Uniwersytetem Trzeciego Wieku na obszarze rewitalizacji funkcjonują również inne organizacje pozarządowe, których obecność i chęć działania będą pomocne przy realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

²² Informacje na temat azbestu pochodzą z: Kampania antyazbestowa, Szkodliwość azbestu, dostępne na: <http://bezazbestu.com.pl/baza-wiedzy/szkodliwosc-azbestu/> [dostęp: 19.10.2017].

5.2 Obszar 2: Włóścibórz

Sołectwo Włóścibórz obejmuje wieś Włóścibórz i Włóścibórek. Na jego terenie sołectwa funkcjonuje świetlica wiejska stanowiąca centrum życia towarzyskiego i kulturalnego mieszkańców wsi. Oferta świetlicy wiejskiej nie jest dopasowana do osób starszych. Większość zajęć skierowana jest do dzieci i młodzieży. Osoby starsze, które stanowią znaczą część mieszkańców sołectwa, potrzeby kulturalne muszą realizować poza terenem Włóściborza. Ponadto, na terenie sołectwa wiele gospodarstw domowych i rodzin korzysta z pomocy środowiskowej. Brak funduszy stanowi barierę w dostępie do usług społecznych, przyczyniając się do pogłębienia zjawiska marginalizacji i wykluczenia społecznego.

W ramach przeprowadzonej analizy wskaźnikowej na terenie sołectwa Włóścibórz zdiagnozowano występowanie następujących problemów:

1. Wysoki udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze;
2. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze;
3. Wysoki udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na danym obszarze;
4. Wysoki udział budynków i gospodarstw, w których istnieje potrzeba usunięcia azbestu w stosunku do ogółu budynków i gospodarstw.

Wysoki udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze

Na terenie sołectwa Włóścibórz odnotowano wysoki udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem. Przyczyną pobierania zasiłków pomocowych jest najczęściej ubóstwo (11,71% mieszkańców sołectwa), niepełnosprawność (6,87% mieszkańców sołectwa) i bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (3,54% mieszkańców sołectwa)²³. Wymienione powody generują nowe problemy w postaci deprivacji jednostek i ich rodzin w różnych sferach: zawodowej, edukacyjnej, mieszkaniowej, kulturalnej itd. Skutkiem czego jest niekorzystanie z pełni praw i przywilejów społecznych, wycofanie z życia publicznego, a także negatywna postawa wobec

²³ Źródło danych: Ośrodek Pomocy Społecznej w Sępólnie Krajeńskim, [stan na 31.12.2015 r.].

zmian, co znacznie utrudnia przeprowadzenie jakichkolwiek działań. Bardzo powszechnym zjawiskiem w tego typu środowiskach jest również dziedziczenie biedy, przez co utrwała się dotychczasowy sposób życia, a jednostki nie dążą do poprawy swojego statusu.

Wysoki udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze

Wysoki odsetek osób w wieku poprodukcyjnym **generuje problem** zmniejszania się potencjału opiekuńczego rodziny (co potwierdza się również w zdiagnozowanym problemie jakim jest wysoki udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny); obciążeniem systemu emerytalnego czy zwiększeniem kosztów opieki instytucjonalnej. Na terenie Włociborza nie działa żaden ośrodek zdrowia, a najbliższy punkt medyczny znajduje się w mieście Sępólno Krajeńskie. Niedostateczny dostęp do usług społecznych i opiekuńczych, są dodatkowymi czynnikami wpływającymi na proces wykluczenia z życia społecznego i publicznego. Wysoki udział osób w wieku poprodukcyjnym wymaga podjęcia od lokalnych władz działań aktywizujących i integrujących starszych mieszkańców sołectwa, skutkujących utworzeniem nowych lub umocnieniem dawnych więzi społecznych.

Udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na danym obszarze

Sołectwo charakteryzuje się wysoką liczbą rodzin objętych wsparciem w postaci zasiłków na dzieci do lat 17. Jak wskazano, w obrębie jednostki znaczny odsetek mieszkańców cechuje się niską samowystarczalnością ekonomiczną (występowanie ubóstwa) lub zmagają się z innymi problemami (np. niepełnosprawność). Brak zatrudnienia któregoś z członków rodziny lub utrzymywanie się z niewielkich gospodarstw rolnych, a do tego występowanie innych negatywnych zjawisk (często wynikających z trudnej sytuacji życiowej jak np. alkoholizm) i sytuacje losowe (jak np. śmierć bliskich) powodują marazm oraz brak chęci na zmianę swojej sytuacji.

Występowanie tego typu problemów ogranicza możliwości edukacyjne czy społeczne dzieci i młodzieży żyjących w rodzinach zmagających się z trudną sytuacją życiową. Brak zmian może prowadzić do dziedziczenia wykluczenia społecznego oraz innych problemów przez kolejne pokolenie. Słaba motywacja czy wycofanie z rynku pracy stają się sposobem na społeczne funkcjonowanie i jednocześnie powielanie schematów. Brak środków lub ich niewystarczająca

ilość na zaspokojenie podstawowych potrzeb przekłada się na ograniczenia w innych sferach, w tym dotyczących zaspokojenia potrzeb wyższego rzędu (kulturalnych, edukacyjnych, samorealizacji itd.), a także różnego rodzaju wykluczenia: cyfrowe, niezdolność do uczestnictwa w politycznych i kulturalnych aspektach życia społecznego.

Udział budynków i gospodarstw, w których istnieje potrzeba usunięcia azbestu w stosunku do ogółu budynków i gospodarstw

Z ponad połowy wszystkich budynków odnotowanych w obrębie sołectwa istnieje konieczność usunięcia wyrobów azbestowych. Azbest, jako minerał posiadający wyjątkowe właściwości zarówno fizyczne, jak i chemiczne (np. odporność na działanie wysokich temperatur), znalazł szerokie zastosowanie w wielu wyrobach. Przełomem okazało się wykorzystanie go jako składnik do niepalnej papy, stąd jego powszechna obecność na budynkach. Obecnie znaczna część wyrobów azbestowych znajduje się na terenach prywatnych, co znacznie utrudnia ich usunięcie.

Znaczna ilość wyrobów azbestowych wpływa negatywnie na stan zdrowia mieszkańców, doprowadzając również do powstawania chorób układu oddechowego (m.in. pylicy azbestowej) czy łagodnych zmian opłucnowych. Zalegające wyroby azbestowe przyczyniają się także do pogarszania jakości powietrza.

Lokalny potencjał

Sołectwo Włóścibórz położone jest w pobliżu lasów, przy drodze powiatowej Sępólno – Gostycyn. Wśród atutów sołectwa można wskazać świetlice wiejską, która stanowi centrum kulturalne mieszkańców. Stanowi ona miejsce spotkań i zabaw dla najmłodszych mieszkańców, a także wykorzystywana jest jako punkt oczekiwania dzieci na autobus szkolny. Na terenie sołectwa działa jednosekcyjne Koło LZS, w ramach którego organizowane są zajęcia czasu wolnego dla nastoletniej młodzieży oraz dzieci. We Włóściborzu działa również Koło Gospodyń Wiejskich i Kółka Rolnicze, które aktywnie włączają społeczność lokalną w działania na rzecz swojej miejscowości.

5.3 Obszar 3: Jazdrowo

Teren sołectwa Jazdrowo obejmuje wieś Jazdrowo. Znajduje się w zachodniej części Gminy Sępólno Krajeńskie przy drodze powiatowej Łowo-Jazdrowo. Jednostka ma charakter typowo rolniczy. Gospodarstwa rolne, które funkcjonują na jej terenie, nastawione są na produkcję wielkotowarową zarówno roślinną, jak i zwierzęcą. W obrębie sołectwa działa świetlica wiejska, która stanowi miejsce spotkań mieszkańców.

Na terenie sołectwa Jazdrowo zdiagnozowano występowanie następujących problemów:

1. Wysoki udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze;
2. Wysoki udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze;
3. Wysoki udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na danym obszarze;
4. Wysoki udział budynków i gospodarstw, w których istnieje potrzeba usunięcia azbestu w stosunku do ogółu budynków i gospodarstw.

Wysoki udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze

Część mieszkańców sołectwa to osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej. Większość mieszkańców pracuje w gospodarstwach rolnych. Część z nich stanowią rolnicy z małą ilością ziemi, przez potrzeby członków gospodarstwa domowego nie zawsze mogą być w pełni zaspokojone. Niskie dochody z pracy powodują konieczność korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej. Skutkiem braku samowystarczalności ekonomicznej jest poczucie degradacji swojej pozycji w społeczeństwie. Niechęć jaka pojawia się w stosunku do osób o lepszym statusie materialnym wzmocnia proces wykluczenia społecznego i skutkuje wycofaniem z życia lokalnej społeczności. W wyniku długotrwałego pobierania świadczeń społecznych, osoby korzystające z pomocy społecznej niechętnie podejmują działania mające na celu zmianę sytuacji życiowej, przez co stan kryzysowy na obszarze rewitalizacji pogłębia się.

Wysoki udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze

Na terenie sołectwa funkcjonują głównie gospodarstwa rolnicze. Osoby w wieku produkcyjnym, które chcą podjąć pracę w innym sektorze gospodarki, zmuszone są do podjęcia pracy w większych miejscowościach lub ośrodkach miejskich. Często ze względu na długi czas dojazdów do pracy, osoby te podejmują decyzję o zmianie miejsca zamieszkania i pozostawienie rodzin. Natomiast osoby starsze rzadko decydują się na migrację wraz z członkami rodziny.

Znaczny odsetek osób w wieku poprodukcyjnym w strukturze mieszkańców sołectwa, wymaga podjęcia działań mających na celu zwiększenie dostępności do usług społecznych. W świetlicy wiejskiej odbywają się głównie zajęcia skierowane do dzieci. Jest to również miejsce spotkań lokalnych władz z mieszkańcami. W małym stopniu oferta świetlicy wiejskiej skierowana jest na aktywizację seniorów. Również ze względu na zmianę miejsca zamieszkania członków rodziny, osobom starszym towarzyszy często poczucie osamotnienia i braku potrzeby działania na rzecz innych osób. Dochodzi do rozpadu więzi rodzinnych i społecznych, a w konsekwencji do wykluczenia osób starszych z życia lokalnej społeczności.

Wysoki udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na danym obszarze

Problem wysokiego udziału dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku został zdiagnozowany na terenie Jazdrowa. Niska samowystarczalność ekonomiczna rodziców, wzmacnia konieczność korzystania z zasiłków rodzinnych na dzieci. Z powodu niskiego dochodu rodziców, dzieci mają problem z zaspokojeniem własnych potrzeb w sferze materialnej, jak i związanych z samorealizacją. Skutkuje to ograniczeniami w dostępie do odpłatnych zajęć, dzieci mają mniejsze możliwości rozwoju swoich pasji czy zainteresowań. Dzieci z rodzin ubogich lub zagrożonych ubóstwem często czują się gorsze, co skutkuje problemami w nawiązywaniu relacji z rówieśnikami.

Wysoki udział budynków i gospodarstw, w których istnieje potrzeba usunięcia azbestu w stosunku do ogółu budynków i gospodarstw.

Na terenie sołectwa istotny odsetek budynków i gospodarstw, to obiekty z potrzebą usunięcia azbestu. Materiał powszechnie stosowany w XX wieku, wykorzystywany był do pokryć

dachowych, rur, płyt i tektur miękkich. W przypadku mechanicznego uszkodzenia jego elementów lub rozkładu starych płyt o naruszonej przez czynniki atmosferyczne lub chemiczne powierzchni zewnętrznej, następuje emisja pyłu azbestu do powietrza. Na skutek wdychania włókien zawieszonych w powietrzu, człowiek narażony jest na choroby m.in. układu oddechowego, nowotwory krtani, żołądka, jelit czy chłoniaki. Na obszarze, na którym znaczna liczba budynków to obiekty z potrzebą usunięcia azbestu, istotne są działania mające na celu systematyczne usuwanie wyrobów zawierających niebezpieczny materiał.

Lokalny potencjał

Sołectwo położone w pobliżu dużego kompleksu leśnego oraz licznych jezior i mniejszych zbiorników wodnych. Bogactwo przyrodnicze stwarza możliwości do rozwoju agroturystyki, m.in. w gospodarstwach rolnych położonych w kompleksie leśnym. O jego dobrym skomunikowaniu świadczy położenie przy drodze powiatowej Łłowo-Jazdrowo. Sołectwo ma również bezpośrednie połączenie autobusowe z miastem Sępólno Krajeńskie. Na jej terenie funkcjonuje również świetlica wiejska, która dostosowana została do potrzeb dzieci i młodzieży.

6. Wizja stanu obszaru rewitalizacji po przeprowadzeniu rewitalizacji

Istotnym elementem przy tworzeniu Lokalnego Programu Rewitalizacji była identyfikacja problemów występujących na terenie gminy. Analiza sfery społecznej, środowiskowej i technicznej pozwoliła na wyznaczenie terenów o wysokim poziomie koncentracji zjawisk negatywnych, tym samym wskazując obszar zdegradowany. Natomiast wizja stanowi opis oczekiwanego efektu rewitalizacji na obszarze rewitalizacji w wyniku przeprowadzonej interwencji. Na podstawie przeprowadzonej delimitacji, badania ankietowego, wywiadów pogłębionych i spotkań konsultacyjnych sformułowano następującą wizję obszaru rewitalizacji:

Po zakończeniu Lokalnego Programu Rewitalizacji w roku 2023, Centrum miasta Sępólno Krajeńskie wraz z okolicami Jeziora Sępoleńskiego oraz sołectwami Włóścibórz i Jazdrowo i staną się obszarami o zwiększonej aktywności społecznej, na których podejmowane będą inicjatywy na rzecz wzajemnej integracji, wspierane przez lokalny samorząd i organizacje pozarządowe. Działania te sprawią, że zmniejszy się poziom wykluczenia społecznego, szczególnie wśród osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej, którzy staną się bardziej odpowiedzialni za swoje życie i rozwój osobisty. Inicjatywy skierowane do dzieci do lat 17, pozwolą na wyrównanie szans w dostępie do usług edukacyjnych i społecznych. Zmniejszy się również poziom wykluczenia cyfrowego wśród osób starszych, poprzez zwiększenie umiejętności w zakresie nowoczesnych systemów komunikacyjnych. Podniesione zostaną kwalifikacje zawodowe osób bezrobotnych, przez co nastąpi rozwój lokalnego rynku pracy. Na obszarze rewitalizacji nastąpi unowocześnienie infrastruktury technicznej, a zmniejszenie liczby budynków pokrytych azbestem pozwoli na poprawę stanu środowiska, i poprzez eliminację wyrobów szkodliwych dla zdrowia i życia mieszkańców.

Przeprowadzona delimitacja wykazała, że obszar rewitalizacji charakteryzuje się przede wszystkim wysokim odsetkiem osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej. Oznacza to, że na obszarze rewitalizacji występują liczne problemy społeczne, tj. ubóstwo,